

РОЗДІЛ 3 ГЕРМАНСЬКІ МОВИ

УДК 811.111'23:791.228

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.20.1.8>

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ АРХЕТИП «ЗРАДНИЦЯ» (У ФІЛЬМІ «ZOOTOPIA»)

THE BETRAYER PSYCHOLINGUISTIC ARCHETYPE (IN THE FILM “ZOOTOPIA”)

Бережна М.В.,

orcid.org/0000-0002-3345-256X

кандидатка філологічних наук,

докторантка кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови
Запорізького національного університету

У статті розглянуто особливості створення психолінгвістичного образу кіноперсонажа відповідно до психологічного архетипу «Зрадниця» (*the Betrayer*). Робота є частиною дослідження системи психолінгвістичних кінообразів англійських фільмів масової культури XXI століття. Матеріалом роботи є комп'ютерно-анімаційний фільм Б. Говарда та Р. Мура «Зоотрополіс» (“*Zootopia*”). Мовлення персонажів вважаємо універсальним засобом розкриття психотипу персонажа. За класифікацією психологічних архетипів В. Шмідт (2007) зараховуємо Дуню Вівцянку (*Dawn Bellwether*), заступницю мера Зоотрополіса, до архетипу «Зрадниця», для якого визначальними рисами є такі. «Зрадниця» вдало вдає беззахисну жертву, грає роль приємної, сумирної офісної працівниці, тоді як насправді керує групою злочинців і влаштовує переворот. Вона керується власними інтересами, вважає себе недооціненою та майстерно бреше. «Зрадниця» не вміє будувати дружні стосунки, готова порушувати закон для досягнення своєї мети, принижуватися перед тими, хто займає вищу позицію на соціальній драбині та принижувати тих, хто стоїть нижче.

Як «Зрадниця», Вівцянка використовує різні стилі спілкування з одними й тими ж персонажами. Удаючи наївну, нерішучу, залякану працівницю, вона говорить невпевнено, використовуючи незавершені еліптичні фрази, формальні апелятиви *sir* та *officer Hopps* для підкреслення нерівних соціальних ролей, повтори для емпатизації думки, іронію для висловлення незадоволення ситуацією та ставленням до неї керівника, розмовні лексичні та граматичні елементи для створення враження довірливої, дружньої розмови. Для негативного образу «Зрадниці» характерне використання повних речень, окличних речень для формування прямих директивів із дієсловом у формі наказового способу, неформального апелятива *Judy* та фамільярно-принизливого *Bunny* для демонстрації власного вищого соціального статусу, риторичних запитань, повторів та антитез для маніпулювання думкою співрозмовника.

Ключові слова: мовленнєвий портрет, психолінгвістичний образ, кіноархетип, архетип «Зрадниця», кінодіалог, «Зоотрополіс».

The article considers the peculiarities of creating a psycholinguistic image of a film character belonging to the Betrayer psychological archetype. The work contributes to the study of a comprehensive system of psycholinguistic images of the mass culture English-language films in XXI century. The paper regards the computer-animated film by B. Howard and R. Moore “*Zootopia*” (2016). Dialogic speech of the characters is a universal means to reveal the psychological type of character. According to the classification of psychological archetypes by V. Schmidt (2007), the city’s assistant mayor, Dawn Bellwether belongs to the Betrayer archetype, with the following distinguishing features. The Betrayer successfully pretends to be a defenseless victim; she plays the role of a pleasant, humble office worker, while in fact leading a group of criminals and staging a coup. She is guided by her selfish interests, she considers herself underestimated and lies skillfully. The Betrayer is unable to form friendly relations; she is ready to violate law in order to achieve her goals; she abases herself before those who occupy a higher position on the social ladder and degrades those who are below.

As the Betrayer, Bellwether uses different styles of communication with the same characters. Pretending to be a naive, indecisive, intimidated worker, she speaks uncertainly, using incomplete elliptical phrases, the formal vocatives *sir* and *officer Hopps* to emphasize unequal social positions. She uses repetitions to emphasize sense, irony to express dissatisfaction with the situation in general and particularly the attitude of her boss, and colloquial units to create the impression of trustworthy and friendly conversation. The negative image of the Betrayer is characterized by the use of complete sentences, exclamatory sentences to form direct directives with the verb in the form of the imperative mood, informal appellative *Judy* and derogatory *Bunny* to demonstrate the Betrayer’s higher social status and rhetorical questions, repetitions and antitheses to manipulate the interlocutor’s opinion.

Key words: speech portrait, psycholinguistic image, film archetype, the Betrayer archetype, film dialogue, “*Zootopia*”.

Постановка проблеми. Як зазначає лінгвістикою, – створення типології мовних особистостей, здатної відбивати індивідуальні особливості мовленнєвої поведінки носіїв мови»
К.Ф. Седов, «одне з найбільш значущих завдань, яке стоїть перед сучасною антропоцентричною

[1, с. 3]. Подібні типології можуть будуватися на основі мовлення як реальних людей, так і вигаданих персонажів, зокрема персонажів фільмів масової культури.

Кіномистецтво є невіддільною частиною культури і потужним чинником змін у мові. За допомогою фільмів формуються нові зв'язки між візуальними образами та символами в уяві аудиторії. Фільми можуть не лише відбивати та популяризувати лінгвістичні моделі своєї епохи, а й відтворювати соціальне значення цих моделей та персонажів, які їх використовують, активно формуючи домінуючі лінгвістичні ідеології свого часу [2, с. 263]. Персонажне мовлення, з одного боку, має сприйматися глядачем як максимально наближене до природного, з іншого – формувати нові шаблони для подальшого наслідування та використання, відображаючи задум режисера та сценариста.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Мовна особистість є однією з найяскравіших рис особистості людини, а особливості особистості формують властивості мовної особистості, які індивідуалізують втілення в мові думок людини та вираження її бачення навколишньої дійсності – її картини світу [3, с. 9]. За визначенням дослідників, створення образу персонажа або його характеристика – це формування в уяві реципієнта загального враження про персонажа, його особисті якості, а також інші аспекти, як-от його соціальні та фізичні характеристики [4, с. 149]. Таким чином, мовлення віддзеркалює особливості світобачення персонажів, внутрішній стан, мотиви, інтереси, комплекси та вподобання.

Письменники та режисери створюють дійових осіб своїх художніх творів так, щоб вони втілювали впізнавані психологічні образи, полегшуючи тим самим реципієнтам твору ідентифікацію та самоідентифікацію з цими персонажами. Одним із варіантів визначення психологічних особливостей персонажів є класифікація за архетипом.

Архетипи – це базові концепти, які задають координати, в яких людина сприймає та осмислює світ та реалізує свою життєдіяльність [5, с. 48]. В основі архетипів містяться норми та способи поведінки, притаманні всім людям в усі історичні періоди. У повсякденні ми розмовляємо мовою надцінностей, використовуємо велику кількість філософських ідей та принципів, але не усвідомлюємо, що вживаємо їх несвідомо. Модифікуючись у процесі історичного розвитку, архетипи зберігають у собі ті генокоди (першообрази), які відповідають етнокультурам як частинам загальносвітової культури [6, с. 124].

Потрібно сказати, що *homo loquens* по-різному розкривається в різних видах та ситуаціях мови. Найбільше індивідуальні особливості мовного портрета особистості розкривають екзистенційні сфери комунікативного континууму, тобто мовні ситуації, які містять елементи психологічного напруження. До них належить комунікативний конфлікт – мовленнєве зіткнення, засноване на агресії, вираженій мовними засобами [7]. Конфлікт є обов'язковою умовою художнього твору, він є відправною точкою сюжету, першопричиною подорожі головного героя. У роботі розглядаємо мовленнєвий портрет головної антагоністки історії, тому конфлікти в її сюжетних лініях невідворотні.

Архетипи персонажів художніх творів мають бінарну структуру, що продемонстровано наявністю позитивного та негативного втілення одного й того ж архетипу в типології В. Шмідт (2007), яку беремо за основу визначення психологічних рис персонажа [8]. Дуня Вівцянка належить до архетипу «Гестія» (*Hestia*), а саме до її негативного втілення «Зрадниця» (*the Betrayer*). Для порівняння з психолінгвістичним портретом героїні, яка є позитивним втіленням архетипу «Гестія», – «Містик» (*the Mystic*) див. [9]; для порівняння з мовленнєвим портретом негативного жіночого персонажа, що належить до іншого архетипу, див. [10].

Постановка завдання. У роботі проводимо психолінгвістичний, лексико-семантичний, стилістичний, контекстуальний, прагматичний, статистичний аналіз реплік із метою встановлення кореляції між психологічними особливостями персонажа та лінгвістичними одиницями, які є прямим / непрямим виявом цих особливостей у мовленні. Таким чином, утворюється психолінгвістичний кіноархетип – мовно-психологічний портрет кіноперсонажів, сформований в уяві глядача через використання сукупності лексико-фразеологічних, граматичних, стилістичних та прагматичних елементів, притаманних мовленню персонажів певного психологічного архетипу. Мовлення кіноперсонажів (монологічне, діалогічне, полілогічне) сприймаємо як середовище формування мовленнєвого портрета.

Виклад основного матеріалу. Роботу присвячено особливостям створення психолінгвістичного образу кіноперсонажа за психологічним архетипом «Зрадниця» (*the Betrayer*). Стаття є частиною комплексного дослідження цілісної системи психолінгвістичних кінообразів англійських фільмів масової культури ХХІ сторіччя. Роботу виконано на матеріалі комп'ютерно-ані-

маційного фільму Б. Говарда та Р. Мура *Zootopia* (2016). Фільм є лауреатом премії «Оскар» у номінації «Найкращий анімаційний фільм». Матеріал становить інтерес для дослідження, оскільки посідає 41-ше місце в списку найбільш прибуткових англомовних фільмів, а також шосте місце в переліку фільмів, у яких головна роль належить жіночому персонажу. У роботі проаналізовано особливості мовлення головної антагоністки фільму Дуні Вівцянки (англ. *Dawn Bellwether*), заступниці мера Зоотрополіса Левогрива. У роботі проаналізовано 42 репліки персонажа.

Згідно з класифікацією В. Шмідт [8, с. 96–98] Дуня Вівцянка належить до архетипу «Зрадниця», оскільки визначальними рисами для неї є такі.

1) «Зрадниця» приховує свою темну сторону за маскою приємної, непримітної зовнішності, роблячи це так майстерно, що ніхто не запідозрює її в скоєнні протиправних вчинків. За її лагідною вдачею ховається монстр. Вона настільки ненав'язлива, що люди навколо вважають її сором'язливою особою, яка не здатна нікому заподіяти лиха. Образ зрадника в тексті художнього твору завжди набуває певних психолінгвістичних маркерів через мовленнєвий код. Так, зрадник на психолінгвістичному рівні поєднує риси «свого» і «чужого», причому їх співвідношення залежить від налаштованості автора на творення тієї чи іншої моделі особистості [11, с. 115].

Як «Зрадниця», Вівцянка використовує різні стилі спілкування з одними й тими ж персонажами, коли комунікує, граючи роль позитивного персонажа, і коли знімає маску. Розглянемо декілька реплік, які належать до першого випадку: *DAWN: Sir, if we could just review these very important... Sir... I'm so sorry. Sir!* [12, 01:00:48]. / *No, no! But, sir, you do have a meeting with Herds and Grazing. Sir, if I could just...* [12, 01:01:00]. Удаючи наївну, нерішучу, залякану працівницю, у діалогах із мером Левогривом вона говорить невпевнено, використовує незавершені еліптичні фрази, розділові запитання, апелятив *sir* для підкреслення нерівних соціальних ролей, повтори для емпатизації думки, окличні речення для привернення уваги адресата та передання емоції розпачу від того, що її безпосередній керівник не зважає на її слова, ігнорує та завантажує роботою, конструкції надмірної ввічливості (*if we could, I'm so sorry, if I could*) для висловлювання реквестивів.

У спілкуванні з Джуді Гопс Вівцянка застосовує в одній і тій самій сцені як офіційний стиль спілкування, так і неофіційний: *DAWN: Congratulations, Officer Hopps* [12, 00:07:54]. / *Ya know, it's a... It's a real proud day for us little guys*

[12, 00:08:01]. Офіційність реалізується використанням формальної конструкції *Congratulations* + формальний апелятив (*officer Hopps*); невимушений стиль, який створює враження дружнього спілкування, актуалізується використанням розмовних форм (*Ya know, real proud, for us little guys*), паузи в репліці для емпатизації висловлювання. Іntenціонально цілеспрямований фамільярний стиль спілкування виявляється в усвідомленій стилістичній недбалості мовлення, зниженості мовленнєвої манери, іноді усвідомленій згрубілості, навмисній імітації дружнього спілкування [13, с. 12]. В основі фамільярного стилю комунікації бачимо такий психологічний мотив Вівцянки, як прихована маніпуляція, адже їй потрібно ошукати Джуді, отримати від неї довіру та підтримку.

Далі за сюжетом бачимо «відверту» розмову Дуні Вівцянки з Джуді Гопс: *DAWN: This is so exciting, actually! I never get to do anything this important. JUDY: But you're the Assistant Mayor of Zootopia. DAWN: I'm more of a glorified secretary. I think Mayor Lionheart just wanted the sheep vote. But he did give me that nice mug. Feels good to be appreciated* [12, 01:01:40]. Щоб створити потрібне враження довірливої розмови, сформувавши образ недооціненої, відданої справі працівниці, викликати співчуття, у репліках Вівцянки використовується антитеза (для протиставлення роботи Джуді та Дуні), самоіронія та применшення власної значущості, а також підсилювальна граматична конструкція для підвищення статусу мера. Це демонструє незадоволення Вівцянки ситуацією та ставленням до неї Левогрива. В останній частині репліки йдеться про кухоль, подарований мером своїй заступниці. На кухлі бачимо напис *WORLD'S GREATEST DAD*, останнє слово в якому закреслено червоним маркером і зверху написано *ASSISTANT MAYOR*. Ця деталь формує в головної героїні фільму Джуді Гопс, а також у глядача негативне ставлення до Левогрива і викликає співчуття до Дуні, бажання захистити її.

Це відчуття увиразнюється, коли Джуді стає свідком такої розмови: *LIONHEART: Smell-wether! DAWN: That's a fun little name he likes to use. I called him Lion-fart once. He did not care for that. Let me tell you, it was not a good day for me. Yes, sir? LIONHEART: I thought you were going to cancel my afternoon!* [12, 01:01:57]. Оказіональне дерогативне прізвисько *Smell-wether*, побудоване на грі слів, демонструє зі сторони Левогрива використання фамільярного стилю спілкування, яке він вважає абсолютно прийнятним у діалогах із підлеглою Вівцянкою. В основні такого спілкування – демонстрація своєї вищої позиції.

Водночас спроба Дуні використати прізвисько *Lion-fart*, утворене таким самим шляхом, сприймається ним як крайній вияв неповаги й призводить до негативних наслідків. Ситуація апелює до відчуття справедливості як Джуді Гопс, так і глядача, викликає обурення. Увиразнює ситуацію використання евфемізму *a fun little name* у мовленні Дуні. Так, вона намагається применшити образу, виправдати перед сторонньою особою принизливу практику. Зрозуміло, що тепер ні Джуді, ні глядач не очікують від Вівцянки кримінальних вчинків і налаштовані сприймати мера міста як злодія.

2) «Зрадниця» покладається на доброту незнайомих, вона дозволяє іншим допомогти собі, адже так вони почуваються сильними та починають їй довіряти. Бачимо це в сцені, коли за Легогривом із гуркотом зачиняються двері, а Вівцянка опиняється на підлозі, розсипавши теку файлів, яку тримала в руках: *DAWN: Oh, mutton chops. JUDY: Assistant Mayor Bellwether? We need your help* [12, 01:01:06]. Безпорадність Дуні та гіркоту від ситуації передано оказіональним евфемізмом *mutton chops*. На допомогу їй приходить Джуді, яка, допомігши з файлами, сама просить про допомогу.

3) Коли «Зрадниця» відчуває, що її планам щось загрожує, вона втрачає самовладання, демонструючи свою справжню природу, і намагається за будь-яку ціну повернути собі контроль у ситуації. Тепер перед нами інший персонаж. Вівцянка – впевнена в собі керівниця злочинного синдикату, якій майже вдається вчинити громадський переворот у місті та захопити владу. Манера мовлення стає іншою: *DAWN: Get them!* [12, 01:29:07]. / *Come on out, Judy* [12, 01:29:28]. / *Over there!* [12, 01:30:15]. / *Bye-bye, Bunny* [12, 01:31:47]. / *Well, you should have just stayed on the carrot farm, huh? It really is too bad. I did like you* [12, 01:30:33]. / *But he can't help it, can he? Since preds are just biologically predisposed to be savages* [12, 01:31:00].

Для негативного образу «Зрадниці» характерне використання повних речень, окличних речень для формування прямих директивів (зокрема, з дієсловом у формі наказового способу) для демонстрації керівної позиції персонажа; неформального апелятива *Judy* та фамільярно-принизливого *Bunny*, розмовних скорочень (*preds*) та інших розмовних елементів (*really, huh, bye-bye*) для увиразнення інтенціонального фамільярного стилю спілкування, який слугує для демонстрації вищого соціального статусу; риторичних запитань та повторів для маніпулювання думкою співрозмовника.

4) Неприйняття з боку оточення – причина її відчуженості, жаги до помсти та самоутвердження. Вона вважає, що люди навколо не помічають її та не бачать її справжню, а тому демонструє їм стереотипну «тиху і маленьку жіночку», за якою ховається її справжня темна сутність. Її зрада є осмисленою. Вона має чітку систему орієнтирів. Ворог (у вигляді хижаків, яких менше за чисельністю, але яким належать керівні посади в суспільстві) залишається для неї чужим, проте Вівцянка вислуговує перед ним, а таку ж здобич, як і вона сама, вважає меншовартісною. Такий психотип зрадниці (за Р. Дубровським) називаємо «карателька» [11, с. 126–130]. Вівцянка пояснює свою позицію в розмові з Джуді: *DAWN: We're on the same team, Judy. Underestimated, underappreciated. Aren't you sick of it? Predators. They may be strong and loud... but prey outnumber predators 10 to 1. Think of it. 90% of the population... united against a common enemy. We'll be unstoppable* [12, 01:29:38].

Риса актуалізується використанням градації лексико-семантичних антитез (*we, same team, prey – they, enemy, predators*), риторичного запитання, морфемних повторів, пауз, еліптичних речень, асиндетону для емпатизації смислу, смислових антитез для маніпуляції думкою співрозмовника. Частотним у її мовленні є займенник другої особи *you* (21 випадок, 40%), що свідчить про конфронтативність персонажа, несприйняття оточення.

5) Як «Зрадниця», Вівцянка вмє майстерно брехати. У діалозі з Джуді, граючи роль її подруги та турботливого мера міста, вона коментує: *I'm so proud of you, Judy. You did just a super job!* [12, 01:28:42]. Висока оцінка (виражена окличним реченням для передання захоплення та схвалення та позитивними оцінними лексемами *proud* і *super*) приховує намір повернути докази своєї злочинної діяльності, які отримала Джуді.

Коли її плани розкрили, Вівцянка планує прибрати Джуді зі свого шляху, вистріливши в Ніка токсином, який змушує звірів дичавіти та нападати на тих, хто поруч. Щоб відвести будь-які підозри від себе, вона телефонує в поліцію, вміло зображуючи переживання та страх у голосі: *DAWN: Yes, police! There's a savage fox in the Natural History Museum. Officer Hopps is down! Please, hurry* [12, 01:30:49]. У цьому разі вона повертається до свого звичного безпорадного образу, тому в мовленні бачимо окличні конструкції для передання страху та занепокоєння, реквестиви, увиразнені лексемою *please*, використання формального апелятива *Officer Hopps*.

Частотним для її мовлення є використання лексем *real* та *really*, а також граматичних емфа-

тичних конструкцій із дієсловом *do*: *DAWN: It really is too bad. I did like you* [12, 01:30:36]. / *The Mammal Inclusion Initiative is really starting to pay off* [12, 00:33:09]. / *And I've sent it and it is done, so I did do that* [12, 00:33:16]. Уважаємо частотне використання таких елементів можливим підсвідомим виявом схильності персонажа казати неправду, вести подвійну гру.

6) У неї немає близьких стосунків, вона замкнена і не зовсім здатна до щирої комунікації, тому віддає перевагу самотності. Бачимо, що її оточують лише підлеглі, а спілкування з Джуді має суто маніпулятивний характер. Однак Вівцянка змогла на певний час завоювати прихильність та довіру Джуді: *DAWN: I just heard Officer Hopps is taking the case!.. Mammal Inclusion Initiative is really starting to pay off! Mayor Lionheart is just gonna be so jazzed!.. I sent it, and it is done, so I did do that. All right, well I'd say the case is in good hands! Us little guys really need to stick together! Right? JUDY: Like glue! DAWN: Good one! Just call me if you ever need anything, okay? You've always got a friend at City Hall, Judy. Alright, bye-bye!* [12, 00:33:04].

Дуня Вівцянка отримує довіру Джуді та її прихильне ставлення завдяки використанню окличних речень та позитивної оцінної лексики для демонстрації підтримки, схвалення дій Джуді (*pay off, jazzed, good hands, good one*), вдавано-дружнього стилю спілкування, який реалізується через використання розмовних елементів (*really, jazzed, us little guys, stick together, okay, bye-bye*), підсилювальних конструкцій, риторичних питань та семантичних повторів для емпатизації смислу. В основі її фамільярного стилю спілкування лежать такі психологічні мотиви, як прихована маніпуляція та бажання ввійти «в коло своїх» [13, с. 12].

7) «Зрадниця» з легкістю порушує закон, не маючи докорів сумління. Усі свої дії вона виправдовує вищим благом. Однак вона не вважає вбивство першим виходом із ситуації, віддаючи перевагу маніпулятивним засобам утримання влади: *DAWN: Fear always works. And I'll dart every predator in Zootopia to keep it that way* [12, 01:31:32]. Бачимо використання речень із причинно-наслідковим зв'язком для пояснення мотивів учинків персонажа. Навіть коли ситуація загострюється настільки, що вбивство вида-

ється єдиним виходом, вона не буде вбивати сама: *JUDY: What are you going to do? Kill me? DAWN: No, of course not... He is* [12, 01:30:39]. Риса актуалізована уникненням використання лексем на позначення вбивства чи іншої серйозної шкоди в мовленні персонажа.

8) «Зрадниця» насамперед думає про себе. Для неї власна вигода та влада є підставою для маніпуляцій та підступних дій: *JUDY: So that's it? Prey fears predator, and you stay in power? DAWN: Yeah, pretty much* [12, 01:31:26]. / *DAWN: I framed Lionheart. I can frame you, too. It's my word against yours* [12, 01:32:18]. Риса актуалізована частим використанням займенника першої особи однини (19 випадків, 36%), лексико-семантичними групами *POWER, APPRECIATE, ENEMY*.

Висновки. Загалом, для мовлення Дуні Вівцянки характерне використання різних стилів спілкування (залежно від ролі, яку вона грає). Прикидаючись тихою, недооціненою, заляканою офісною працівницею, вона говорить невпевнено, використовує незавершені речення, розділові запитання, потребуючи згоди співрозмовника, офіційні апелювати *sir* та *officer Hopps*, конструкції надмірної ввічливості, реквестиви. Намагаючись отримати підтримку та довіру Джуді Гопс, головної протагоністки історії, використовує позитивну оцінну лексику, окличні речення для висловлювання схвалення та захоплення діями Джуді, розмовні елементи для створення враження дружньої, невимушеної розмови.

Коли її злочинні наміри викрито, мовлення Вівцянки змінюється. Тепер вона говорить упевнено, використовує завершені речення, риторичні запитання та повтори для маніпулювання думкою співрозмовника, неофіційні апелювати *Judy* та *Bunny*, фамільярний стиль спілкування, окличні речення в поєднанні з прямими директивами для демонстрації свого вищого соціального статусу, зневажливого ставлення до Джуді Гопс. У її мовленні частотними є займенник другої особи, антитези та лексико-семантична група *ENEMY*, що демонструє конфліктність персонажа; лексеми *real* та *really*, що відбиває схильність говорити неправду; лексико-семантичні групи *POWER* та *APPRECIATE*, випадки самоіронії, які демонструють егоцентричність персонажа.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Седов К.Ф. О жанровой природе дискурсивного мышления языковой личности. *Жанры речи*. Межвуз. сб. науч. тр. Саратов, 1997. С. 3–26.
2. Dimensions of Iconicity. Edited by Angelika Zirker, Matthias Bauer, Olga Fischer and Christina Ljungberg. Amsterdam / Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2017. 351 p.
3. Коробкова С.В. Экцентричность высказывания как характеристика языковой личности: на материале произведений англоязычной художественной литературы : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Москва, 2014. 21 с.

4. McIntyre Dan. Characterisation. *The Cambridge Handbook in Stylistics*. Eds. Peter Stockwell & Sara Whiteley. Cambridge: Cambridge University Press, 2014. P. 149–164.
5. Большакова А.Ю. АРХЕТИП – КОНЦЕПТ – КУЛЬТУРА. *Вопросы философии*. Москва, 2010. № 7. С. 47–57.
6. Северинова М. Ю. Значення та роль архетипів у етнонаціональній культурі. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2013. № 2. С. 124–128.
7. Седов К.Ф. Языковая личность в аспекте психолингвистической конфликтологии. Труды междунар. семинара «Диалог – 2002» по компьютерной лингвистике. URL: <http://http://www.dialog-21.ru/digest/2002/articles/sedov/>.
8. Schmidt V. *The 45 Master characters*. Cincinnati, Ohio : Writers Digest Books, 2007. 338 p.
9. Бережна М.В. Психолінгвістичний образ Ельзи (у фільмі *Frozen*). *Сучасні дослідження з іноземної філології*. Ужгород : Гельветика, 2021. № 2 (20) (у друці).
10. Бережна М.В. Червона Королева vs Біла Королева: мовленнєвий портрет (у фільмі Т. Бертон *Alice in Wonderland*). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2021. № 50, Том 1. С. 14–17.
11. Дубровський Р. Психолінгвістичний портрет зрадника в українській художній військовій прозі II половини ХХ століття. *Psycholinguistics*. 2020. 27 (2). С. 113–136. doi: 10.31470/2309-1797-2020-27-2-113-136
12. *Zootopia*. Directed by Byron Howard & Rich Moore, Walt Disney Animation Studios, 2016.
13. Фанакова Л.В. Прагматические особенности фамиллярного стиля коммуникации в русской и американской коммуникативных культурах : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.20. Екатеринбург : Уральский государственный педагогический университет, 2013. 25 с.